

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED
Ústredná knižnica

INFORMAČNÝ BULLETIN
ÚK SAV

XXXIII

č. 1

Bratislava 2004

OBSAH

Správa o činnosti Ústrednej knižnice SAV za rok 2003	5
Knižnično-informačná sieť SAV v roku 2003	21
Spolupráca ÚK SAV na budovaní súborného katalógu periodík ..	28
Systém JASON skončil	31
Nová databáza	34
Internetizácia študovne rukopisov a starých tlačí ÚK SAV	36
Doctissimi Slovaciae IV	36
Pracovné stretnutia KIS SAV	39
Upozorňujeme	40
Knižničný portál InfoLib	41
Rusiká vo fonde ÚK SAV	42

SPRÁVA O ČINNOSTI ÚSTREDNEJ KNIŽNICE SAV ZA ROK 2003

(skrátená verzia)

Ústredná knižnica SAV je v zmysle zákona č. 133/2002 špecializovanou organizáciou Slovenskej akadémie vied. Základné funkcie a verejno-prospečné činnosti organizácie definuje **Rozhodnutie Predsedníctva SAV o vydaní zriaďovacej listiny ÚK SAV č. 660/0214/2002** z 8. 10. 2002. ÚK SAV je hlavnou knižnicou SAV a ústrednou knižnicou knižnično-informačnej siete SAV. Ako vedecká knižnica prostredníctvom knižnično-informačných služieb z vlastných univerzálnych knižničných fondov a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje slobodný prístup k informáciám. Popri informačnom zabezpečovaní základného výskumu v SAV vykonáva osobitné úlohy pre SAV, predovšetkým pri implementácii integrovaného knižnično-informačného systému vrátane koordinácie a zabezpečovania evidencie publikáčnej činnosti.

Poslanie a úlohy knižnice bližšie špecifikuje **Organizačný poriadok ÚK SAV** z júna 2002.

Ústredná knižnica SAV zabezpečovala poskytovanie knižnično-informačných služieb nielen pre vedeckých pracovníkov SAV, ale vo veľmi zvýšenej miere aj pre širokú používateľskú verejnosť. V roku 2003 knižnica registrovala 4 162 používateľov (index 1,43) a bezmála 60 tisíc návštěvníkov, ktorí realizovali takmer 88 tisíc výpožičiek primárnych dokumentov.

Stúpajúcu tendenciu má aj využívanie elektronických informačných zdrojov, najmä citačných a plnotextových databáz (celkom s cca 8 500 titulmi), elektronických časopisov, ktoré knižnica zabezpečuje pre celú SAV v najväčšom rozsahu v rámci Slovenskej republiky. V akvizícii klasických dokumentov knižnica získala 6 627 knižničných jednotiek a 709 dochádzajúcich titulov periodík. Na nákup informačných zdrojov bolo celkom vynaložených 6 627 tis. Sk.

Okrem budovania vlastných katalógov začala ÚK SAV prispievať do súborného katalógu knižník SR – časť monografic i scriály, kde dosiahla

spomedzi kooperujúcich knižníc v celoštátnom meradle najlepšie výsledky.

V rámci investičných akcií sa realizovala stavebná **rekonštrukcia knižničného skladu** v budove VS SAV na Dúbravskej ceste 9, kvôli ochrane historických knižničných fondov sa **zmodernizovalo elektronické zabezpečovacie zariadenie** na Konventnej 15 a **rekonštruovala sa počítačová sieť** na Klemensovej ulici.

ODBORNÁ ČINNOSŤ

1. Knižničné fondy

1. A Budovanie fondov

Stav knižničného fondu k 31. 12. 2003

Fond	Stav r. 2002	Prírastok	Úbytok	Stav r. 2003
Knihy	411 252	5 806	165	416 893
Elektronické médiá	433	31		464
Viazané ročníky periodík	98 017	800		98 817
Spolu	509 702	6 637	165	516 174

ÚK SAV získava informačné zdroje kúpou, darom, medzinárodnou výmenou publikácií a povinným výtlakom. Získané dokumenty sú zaradované do fondu ÚK SAV, ale súčasti aj do fondov ústavných knižníc.

Prírastok ÚK SAV v roku 2003

Typ získania literatúry	kúpa	výmena	povinný výtlakok	dar	spolu
Knihy	986	800	2 439	1 581	5 806
periodiká (počet titulov)	39	200	447	23	709
Elektronické médiá	1			30	31

Akvízícia ÚK SAV pre ústavy SAV

Typ získania literatúry	kúpa	výmena	povinný výtlakok	dar	spolu
Knihy			174		174
periodiká (počet titulov)		161		26	10 197

Na **nákup** klasických knižničných dokumentov do fondu ÚK SAV (knihy, periodiká) bolo celkovo v roku 2003 vynaložených **3 680 tis. Sk**, z toho na knihy **1 521 tis. Sk** a na periodiká **2 159 tis. Sk**.

V porovnaní s rokom 2002 ÚK SAV zakúpila v roku 2003 o 217 kn. j. monografií viac, a to najmä cudzojazyčnej literatúry.

V oblasti **medzinárodnej výmeny publikácií** získala knižnica od 205 výmenných partnerov 975 kníh (z toho 175 pre ústavy) v hodnote 592 tis. Sk a 361 titulov periodík (z toho 161 titulov pre ústavy) v hodnote 2 588 tis. Sk. Celková hodnota literatúry získanej výmenou predstavuje finančnú čiastku 3 180 tis. Sk.

Vklad ÚK SAV do výmeny bol 605 tis. Sk, z toho **77 998 Sk za monografie, 452 929 Sk za nákup a zasielanie seriálových publikácií, 12 367 Sk za colné poplatky (DPH) a 61 826 Sk za poštovné** na odoslané dokumenty. Ekvivalencia v prospech SAV predstavuje sumu 2 576 tis. Sk.

Celkový počet monografií, ktoré vydavatelia zaslali ÚK SAV ako **povinný výtlakok**, bol 2 439 kn. j.. Do základného fondu ÚK SAV bolo zaradených 1 281 profilových odborných publikácií, neprofilové dokumenty boli spracované pre online katalóg a sú uchovávané s osobitnou signatúrou PV. Počet titulov povinných výtlakov seriálových publikácií je 447.

Nadväzne na realizáciu superrevízie fondov bolo v roku 2003 z dôvodu straty vyradených 165 kníh, ktoré predstavujú **úbytok fondu**.

1. B Spracovanie a ochrana fondov

Získaný prírastok knižničného fondu sa zapisoval zo základnej odbornej evidencie, priebežne vecne spracovával (klasifikácia podľa MDT)

a následne katalogizoval. Počas celého roka sa priebežne realizovala aj retrokatalogizácia, teda elektronické spracovanie starších dokumentov.

Do elektronických katalógov ÚK SAV v roku 2003 pridalo celkom 17 835 záznamov, z toho:

- 5 121 záznamov o prírastkoch monografií,
- 1 050 záznamov o viazaných ročníkoch periodík,
- 9 734 záznamov v rámci retrokatalogizácie monografií a
- 1 930 záznamov starých tlačí z fondu Lyceálnej knižnice.

Celkový stav elektronických katalógov k 31.12.2003 bol nasledovný: 166 726 záznamov monografií a 74 333 záznamov o periodikách.

Do databázy autorít v ARL sa vložilo 1 808 nových menných autorít a 3 830 mien sa prenieslo zo systému RL.

V online katalógoch knižnice sa zrevidovalo 3 912 záznamov v katalógu seriály.

Podľa MDT bolo oklasifikovaných 4 508 dokumentov, k čomu spoločno aj posilnenie stavu zamestnancov od novembra 2003 o 0,5 úvazku.

V oblasti práce s historickými dokumentmi sa dokončilo spracovanie fondu knižnice Evanjelického gymnázia v Banskej Bystrici a pokračovalo sa v spracovávaní Veľkej teologickej knižnice.

Okrem budovania vlastných katalógov začala ÚK SAV aktívne spievať aj do **Súborného katalógu knižníc v SR – časť periodiká i časť monografie**, pričom obaja správcovia príslušných častí SKK vyhodnotili ÚK SAV ako najaktívnejšiu kooperujúcu knižnicu na Slovensku. Spolupráca sa realizuje cez klientov systému Aleph.

Oddelenie periodík aktualizuje záznamy o dochádzajúcich tituloch periodík, dopĺňa záznamy o starších tituloch ÚK SAV, pričom redakciu robí aj o periodických tituloch, ktoré sa prideľujú na ústavy. Editácia sa takto urobila v 2 125 záznamoch a 33 bibliografických záznamov s holdingami bolo vytvorených v SKK ako nových.

V oblasti katalogizácie monografií sa SKK využíva na import i export záznamov. ÚK SAV do neho prispela 6 986 novými alebo editovanými záznamami, z toho je 3 730 záznamov o nových prírastkoch (z toho 2 570 bolo našou knižnicou vytvorených a exportovaných) a 3 256 záznamov bolo spracovaných v rámci retrokonverzie.

Poškodená knižná väzba sa dodávateľsky opravila na 168 kn. jednotkách z kabinetu historických tlačí a rukopisov a z fondu knižnice určeného na absenčné vypožičiavanie.

Na **reštaurovanie rukopisov z anabaptistickej zbierky zo Sobotišťa** sa získal grant z Nadácie otvorenej spoločnosti v hodnote 290 000 Sk. S podielom ÚK SAV sa celom za finančný obnos 300 700 Sk zreštaurovalo 42 rukopisov.

V závere roka sa rekonštruovalo a modernizovalo elektronické zabezpečovacie zariadenie na Konventnej 15, čím sa zlepšila predovšetkým ochrana historických knižničných dokumentov a fondov.

2. Služby

Knižnica poskytuje celú škálu knižnično-informačných služieb širokej čitateľskej verejnosti. Pre vedeckých pracovníkov SAV a pracovníkov KIS SAV poskytuje popri základných službách **špeciálne služby**, napr. medzinárodnú medziknižničnú výpožičnú službu, dlhodobé výpožičky, sprístupňovanie vonkajších elektronických informačných zdrojov, pridelovanie periodík získaných medzinárodnou výmenou, rešeršné služby, metodické služby a konzultácie.

2. A Čitatelia a návštěvníci

ÚK SAV registrovala celkom k 31.12. **4 162 aktívnych používateľov**, čo je o 1 249 viac než v roku 2002 (index 1,43). Počet návštěvníkov sa zvýšil o 6 402 a predstavoval spolu **59 796 návštěv** knižnice (index 1,12). Z toho počet návštěvníkov, ktorí využívali internetové služby, bol 12 265, čo je o 2 566 viac než v roku predchádzajúcim.

Niekolko konásobne sa zvýšil počet žiadaniek realizovaných cez internetovú stránku knižnice, používateľia si zo vzdialených miest zadali 2 961 elektronických žiadaniek.

Priemerná denná návštěvnosť v celej ÚK SAV je 244 návštěvníkov. Výpožičný systém zaevideoval, že 21-krát bolo v knižnici na Klemensovej viac ako 300 návštěvníkov denně a raz dokonca nad 500 návštěvníkov.

	Návštěvníci 2002	Návštěvníci 2003	rozdiel	Výpožičky 2002	Výpožičky 2003	rozdiel
Požičovna	30 539	39 215	+ 8 676	65 384	68 978	+ 3 594
Študovna	11 231	17 777*	+ 6 546	3 107	5 049	+ 1 942
Periodiká	1 059	1 522*	+ 463	5 142	12 256	+ 7 114
Lyceálna	276	378	+ 102	1 321	1 186	- 135
Rakúska	590	479	- 111	1 086	443	- 643
Internet účastníci výstav a exkurzií	9 699	*vrátane				
		425	+ 425			
SPOLU	53 394	59 796	+ 6 402	76 040	87 912	+ 11 872

2.B Výpožičné služby

Celkový počet **výpožičiek** realizovaných prostredníctvom knižnice bol **87 912** a vzrástol v absolútnych číslach o **11 872** (**index 1,16**). Vzrast počtu výpožičiek ovplyvnila zvýšená návštěvnosť knižnice a veľký prírastok nových používateľov v dôsledku zatvorenia Univerzitnej knižnice v Bratislave. Z hľadiska výkonov zamestnancov knižničných skladov je treba popri sledovaní počtu výpožičiek brať do úvahy aj skutočnosť, že používateelia si v priebehu roka objednali a nevyzdvihli 3 207 kníh. Počet negatívne vybavených žiadanie bol 2 473, čo je 5 % z celkového počtu žadaných dokumentov, pričom bol spôsobený predovšetkým tým, že počas dní s enormou návštěvnosťou skladníci nestihali zakladať vrátené knihy.

Pre zrýchlenie vybavovania výpožičiek používateľom sa počas celých výpožičných hodín v knižnici zabezpečovala prevádzka v skladoch na Klemensovej ulici a retrokatalogizácia v oddelení doplňovania a spracovania fondov.

Výpožičky celkom 2002	Výpožičky celkom 2003	Index /2003	z výpožičiek celkom absenčné	z výpožičiek celkom prezenčné	monografie	periodiká
76 040	87 912	1,16	69 421	18 491	75 594	12 318

Medziknižničné výpožičné služby

		M V S		M M V S			
iným knižniciam	z iných knižníc	iným knižniciam	z iných knižníc	2002	2003	2002	2003
687	482	85	36	24	26	1489	902

V rámci medziknižničnej výpožičnej služby (MVS) do ÚK SAV došlo celkom 759 žiadanie, z ktorých bolo kladne vybavených 482; do iných knižníc bolo zo strany ÚK SAV odoslaných 48 žiadanie na dokumenty, ktoré knižnica nemá vo svojom fonde, z čoho bolo kladne vybavených 36. Pasívna medzinárodná medziknižničná výpožičná služba (MMVS) prevažovala nad aktívnu. ÚK SAV odosla do zahraničných knižníc 1 068 požiadaviek, doručených bolo 902 dokumentov; iné knižnice nás požiadali o 39 výpožičiek, pričom sme kladne vybavili 26. Kvôli zmenám v systéme JASON ÚK SAV začala vo zvýšenej miere využívať platené služby zasielania dokumentov firmy SUBITO. Vybavovaniu MMVS predchádzalo overovanie správnosti citácií. Celkovo bolo overených 4 193 citácií.

2. C Služby z elektronických informačných zdrojov, rešerše

ÚK SAV zabezpečovala pre ústavy SAV prístup k týmto vonkajším elektronickým informačným zdrojom (cca 8 500 titulov elektronické periodiká, online databázy):

- Current Contents Connect – bibliografická databáza z ISI – 4 sérii
- EIFL Direct – databáza vydavateľstva EBSCO s prevahou plnotextových periodík
- JCR – Journal Citation Report – bibliografická scientometrická databáza
- JSTOR – digitálny retrospektívny archív plnotextových periodík zamieraný na spoločenské vedy a biologicko-ekologické vedy
- ScienceDirect – plnotextová databáza periodík vydávaných v Elsevier Science

- Springer LINK – plnotextová databáza periodík vydavateľstva Springer Verlag
- WOS – Web of Science – citačná bibliografická databáza
- APS – American Physical Society – plnotextová databáza periodík
- Blackwell – plnotextová databáza periodík
- ENGnetBASE – plnotextová databáza príručiek CRC
- International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences
- Mathematics Web – plnotextová databáza periodík

Celý rad elektronických informačných zdrojov, v prevažnej miere plnotextových, v ktorých si pracovníci SAV rešeršujú sami, majú mimo-akademickí používateľia k dispozícii v časopiseckej čítárni na Dúbravskej ceste 9 a v študovni na Klemensovej ulici.

Oproti databázam, ktoré boli dostupné v uplynulom roku (CCC, WOS, JCR, ScienceDirect, EIFL Direct – databázy EBSCO, LINK a JSTOR) pribudla v roku 2003 predovšetkým databáza APS – periodiká American Physical Society, databáza periodík vydavateľstva Blackwell, ktorá bola od leta dostupná formou trialu a v poslednom štvrtroku bola kompletne predplatená až do konca roku 2004. V máji 2003 bola zakúpená aj sieťová licencia elektronickej verzie Slovenskej národnej bibliografie, ktorá sa inštalovala na tie pracoviská SAV, ktoré o to požiadali. Databáza JSTOR bola v roku 2003 rozšírená o ďalšiu zakúpenú MUSIC COLLECTION, a tak ju v súčasnosti tvorí spolu 7 kolekciami, na ktorých predplatné sa aj v roku 2003 vzťahoval grant Mellonovej nadácie.

Okrem týchto predplatených databáz bol v roku 2003 časovo obmedzený voľný vstup do celého radu ďalších plnotextových elektronických databáz.

Uvedené zdroje využívajú zamestnanci SAV priamo z vlastných pracovných staníc, pričom ÚK SAV im poskytuje predovšetkým konzultačné služby.

Rešeršné služby knižnica z tohto dôvodu realizovala len výnimcočne, na požiadanie pre vedeckých pracovníkov alebo KIS SAV. V roku 2003 sa vyhotovilo zo spomínaných databáz **27 strojových rešerší** (z nich 12 bolo citačných a 15 tematických).

Z uvedeného prehľadu o využití elektronických databáz je zrejmá vysoká využiteľnosť vloženej investície. Za **elektronické informačné zdroje** sme uhradili v roku 2003 (spravidla ako predplatné na rok 2004) uhradili **2 418 tis. Sk.** Na sklonku roka boli realizované veľmi náročné

aktivity, ktoré súviseli s prípravou a uzatváraním nových licenčných dochôd na využívanie online databáz v budúcich rokoch. Náročnosť procesu súvisela so zmenou obchodnej politikou producentov a dodávateľov e-produktov.

Štatistika z jednotlivých elektronických databáz:

Názov databázy	Počet vyhľadávaní	Počet fulltextov
Web of Science	58.469	–
Science Direct	27.400	119.440
Springer Link	4.653	–
EBSCO- EIFLDirect	8.128	5.343
JSTOR	3.866	5.117
Current Contents Connect	455	–
Spolu:	102.971	129.900

Springer Link: údaje sú za obdobie JAN – NOV 2003

Science Direct: údaje sú za obdobie JAN – NOV 2003

Current Contents Connect: údaje sú za MAR – MAJ 2003

2. D Konzultačné služby

Zamestnanci knižnice poskytli používateľom spolu 11 907 informácií a konzultácií, z toho väčšina sa realizovala online. V tomto počte nie je zahrnutá stála konzultačná služba, ktorú ÚK SAV v uplynulom roku zaviedla na Klemensovej ulici v používateľských priestoroch, aby uľahčila získavanie informácií a dokumentov predovšetkým novým používateľom. V tejto službe sa denne striedajú zamestnanci všetkých oddelení knižnice, vrátane vedenia, s výnimkou zamestnancov oddelenia služieb a zamestnancov dislokovaných na Konventnej ulici.

3. Metodická činnosť

Vo vzťahu ku KIS SAV bolo najdôležitejšou úlohou knižnice poradenstvo pri práci vyplývajúcej z implementácie ADVANCED RAPID

LIBRARY v ústavných knižničiach SAV, konkrétnie pri evidovaní publikácej činnosti (EPCA), ako aj pomoc pri využívaní elektronických informačných zdrojov v SAV.

ÚK SAV **zorganizovala** pre knižnično-informačných pracovníkov SAV:

- celoslovenský seminár pri príležitosti 50. výročia vzniku ÚK SAV (Smolenice), kde popri vystúpeniach o minulosti, prítomnosti a zámeroch knižnice zástupca hlavného sponzora podujatia – firmy ISI Thompson prezentoval databázy Web of Knowledge,
- 4 okrúhle stoly pre knihovníkov KIS SAV (3x Bratislava, 1x Košice) o aktuálnych problémoch knižničnej praxe,
- 2 školenia k využívaniu elektronických informačných zdrojov (Klemensova, Nitra),
- základné a opakované školenia na prácu v ARL v module EPCA (preškolených 54 ústavov) a KATALÓG (preškolených 15 ústavov).

Uskutočnili sa 4 metodické návštevy (Ústav informatiky SAV, Virologický ústav SAV, Ústav zoologie SAV, Ústav experimentálnej endokrinológie SAV), realizoval sa prieskum čítania odbornej tlače v KIS SAV a pracovné stretnutie s knihovníkmi zo SAV v Košiciach a Nitre, kde sa realizovalo aj školenie s prednáškou.

ÚK SAV každoročne realizuje a vyhodnocuje zber štatistických údajov o činnosti knižníc SAV formou interného dotazníkového prieskumu a od roku je poverená aj spracovaním štatistických výkazov v rámci oficiálnych štátnych štatistických zisťovaní.

4. Automatizácia knižničných agend

Vzhľadom na zámer ÚK SAV v budúcnosti využívať v súlade s uznesením vlády č. 801/2002 k Programu elektronizácie knižníc v SR jednotný knižničný softvér, ktorý obstaráva Slovenská národná knižnica v Martine, bolo hlavnou úlohou v oblasti automatizácie zabezpečiť kvalitné sieťové pripojenie a hardvérové vybavenie všetkých pracovísk knižnice.

Do prevádzky sa odovzdala posledná časť systému Rapid Library v oblasti spracovania periodík, a to vystavenie záznamov na Internete s tým, že sa údaje dajú iba prezerať bez možnosti vypožičiavania prostredníctvom e-mailovej pošty.

Pripravil a na web stránke ÚK SAV sa umiestnil zoznam elektronickej časopisov v databázach obstaraných ÚK SAV a zoznam tlačených časopisov dochádzajúcich do ÚK SAV v roku 2003.

Pravidelne sa zabezpečoval týždenný update CCC intranetovskej verzie databázy a konzultácia s technickou podporou pri riešení problémov s jej administráciou.

Knižnica nakúpila licencie a inštalovala do všetkých PC antivírusový systém NOD. V spolupráci s firmou TICONY a VS SAV sa realizovalo nainštalovanie firewallu na ochranu servrov CCC, RLW, RLW2, aby sa predišlo nežiadúcim zásahom zo strany iných osôb.

V závere roka sa podarilo komplexne rekonštruovať a modernizovať počítačovú sieť na Klemensovej ulici a opraviť sieť na Dúbravskej ceste. Súčasne boli rozšírené počty používateľských internetových PC na Klemensovej, na Patrónke aj v kabinete rukopisov a starých tlačí na Konventnej ulici a posilnené počty PC pre elektronické katalógy knižnice.

Stav výpočtovej techniky z hľadiska odbornej činnosti knižnice je nasledovný:

- počet serverov: 4,
- počet PC: 56, z toho pripojených na internet: 44,
- PC prístupných používateľom: 24, z toho s prístupom na internet: 15.

Začalo sa spracovanie publikácej činnosti v novom systéme ARL module EPCA, čo podstatne skvalitnilo prácu, ale predovšetkým dalo možnosť všetkým pracoviskám pracovať v jednotnom prostredí, s možnosťami vystavenia údajov na internete a poskytnutia rôznych výstupných zostáv pre potreby hodnotenia vedeckých pracovníkov a pracovísk. Na vylepšovanie a zdokonaľovanie sa neustále pracuje s firmou Cosmotron Systems.

Novinkou je možnosť vykazovania štatistiky prác jednotlivých ústavov, ktoré sa na spracovanie podieľajú. Inštalácia prístupu na server v prostredí ARL je na 58 ústavov okrem ÚK SAV.

Niekolko údajov z pripravenej analýzy využívania modulu EPCA v KIS SAV však dokumentuje, že zďaleka nie všetky pracoviská si uvedomujú dôležitosť budovania databázy v úplnosti. Podľa prieskumu z januára 2004 v 56 ústavoch výstupy z databázy pri spracovaní výročnej správy využilo len 8 ústavov, 16 nevyužilo a 32 na otázku vôbec neodpovedalo.

5. Edičná činnosť

Zamestnanci ÚK SAV publikovali celkom 4 monografické diela a 44 príspevkov v odborných knihovníckych a iných periodikách.

V oblasti **edičnej činnosti** knižnica pripravila niekoľko titulov:
ČELKOVÁ, Ľ., HORVÁTHOVÁ, M. Ústredná knižnica SAV v premenách času. Bratislava: Ústredná knižnica SAV, 2003. 76 s.

ČELKOVÁ, Ľ., HORVÁTHOVÁ, M. Poznáte nás? Bratislava: ÚK SAV, 2003. Leták.

ČELKOVÁ, Ľ. Publikácie ÚK SAV 1953 – 2003. Bratislava: ÚK SAV, 2003. 47s.

Informačný bulletin ÚK SAV. Bratislava: ÚK SAV, 2001, roč. 32, č. 1.

Informačný bulletin ÚK SAV. Bratislava: ÚK SAV, 2002, roč. 32, č. 2.

Adresár KIS SAV. Bratislava: ÚK SAV, 2003 2. oprav. vyd. Dostupné na: www.uk.sav.sk.

POPULARIZAČNÉ AKTIVITY

Knižnica zmenila svoju www stránku z grafického i obsahového hľadiska, doplnila a aktualizovala sa anglická verzia. Na **propagáciu** svojej činnosti sa zamerala v rámci SAV (Správy SAV, oznamy e-mailom, oznamy na www stránke, Informačný bulletin ÚK SAV, záložky, skladačky o službách knižnice a iné aktivity) i v komunikácii s verejnosťou (denná a odborná tlač, Slovenský rozhlas (zahraničné vysielanie), Twist, televízne stanice).

V marci 2003 sa knižnica zapojila do akcií organizovaných v rámci „Týždňa slovenských knižníč“ , kedy sa na Konventnej ulici konali exkurzie do Rakúskej knižnice a dni otvorených dverí v Lyceálnej knižnici.

Ako spoluorganizátorská inštitúcia knižnica participovala na príprave informatického sympózia INFOS 2003 v Starej Lesnej a semináru poživatelia RL a ARL, ktorý sa konal v Smoleniciach.

Popri aktívnej participácii na sprievodných podujatiach v rámci medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka 2003 zorganizovala ÚK SAV **8 vlastných výstav:**

-- 4 x výstava najnovších prírastkov (marec, jún, september, november),

- H₂O z kvapiek a morí – výstava nemeckej literatúry o vode v spolupráci s Goetheho inštitútom
- 2 x Academia 2003 – jarná a jesenná predajná výstava zahraničnej literatúry so Slovart G.T.G,
- Vedecká kniha – predajná výstava s Malým centrom.
Vo výstavných vitrínach na Klemensovej ul. sa pravidelne vystavujú najnovšie prírastky.

Odborní pracovníci ÚK SAV sa zúčastňovali na rôznych odborných podujatiach organizovaných na Slovensku do tej miery, pokiaľ im to dovolil finančný rozpočet knižnice.

HOSPODÁRENIE ORGANIZÁCIE

Výdavky RO SAV v tis. Sk

Kategória	Posledný upravený rozpočet r. 2003	Čerpanie k 31.12.2003 celkom	z toho:	
			z rozpočtu	zmimoroz. zdrojov
Výdavky celkom	18 385	18 872	18 383	489
z toho:				
- kapitálové výdavky	2 263	2 262	2 262	
- bežné výdavky	16 122	16 610	16 121	
z toho:				
- mzdové výdavky	5 158	5 158	5 158	
- odvody do poistovní a NÚP	1 930	1 929	1 929	
- tovary a ďalšie služby	8 999	9 488	8 999	489
z toho:				
- výdavky naprojekty (VEGA, APVT, ŠO, ŠPVV, MVTP)				
- výdavky na periodickú tlač				
- transfery na vedeckú výchovu				

Rozpočet bežných výdavkov bol rozpočtovými opatreniami zriaďovateľa k 31.12.2003 upravený na 16 122 000 Sk a rozpočet kapitálových výdavkov na 2 263 000 Sk, teda ÚK SAV mala spolu rozpočtované výdavky vo výške 18 385 000 Sk.

Bežné výdavky dosiahli skutočnosť čerpania 16 610 000 Sk, z toho bolo 16 122 000 Sk čerpané zo štátneho rozpočtu a 489 000 Sk z mimorozpočtových prostriedkov.

Z toho zo štátneho rozpočtu boli poskytnuté účelové prostriedky na zabezpečenie celoakademických úloh vo výške 7 500 000 Sk, čo je 46,5 % z objemu bežných výdavkov. Skutočnosť čerpania prostriedkov na **obstaranie informačných zdrojov** bola spolu (tlačené i elektronické) **6 627 000 Sk**. Dotácia na teplo a teplú vodu bola 3,2 % z bežných výdavkov a mzdy a odvody spolu 43,9 %. Takmer 94 % z rozpočtu bežných výdavkov teda mala ÚK SAV účelovo viazaných.

Upravený rozpočet kapitálových výdavkov k 31. 12. 2003 bol 2 263 000 Sk (z pôvodných 2 653 000 Sk) a boli čerpané vo výške 2 262 000 Sk, celý objem z prostriedkov štátneho rozpočtu. Úpravami bolo vrátených 200 tis. Sk zo SZNR do centrálnych zdrojov a 190 000 preklasifikovaných na bežné výdavky (z toho 186 000 zo SZNR).

Knižnica realizovala stavebnú akciu – rekonštrukciu priestorov knižničného skladu na Dúbravskej ceste 9, v rámci ktorej sa na projekt vynaložilo 74 000 Sk a na stavebné práce 1 371 000 Sk.

V rámci SZNR bola obstaraná výpočtová technika v objeme 532 000 Sk, knižničný softvér (počet licencí na Caché) v objeme 151 000 Sk, modernizovala a rekonštruovala sa počítačová sieť na Klemensovej ulici – 85 000 Sk a elektronické zabezpečovacie zariadenie na Konventnej 15 – 49 000 Sk v súlade s vládnym uznesením k Strategii rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006.

Celkové príjmy ÚK SAV v roku 2004 boli 834 000 Sk.

Rozpočet príjmov bol vzhľadom na zvýšenú návštavnosť knižnice, z ktorej plynuli vyššie príjmy za regiszračné poplatky, platené špeciálne služby knižnice a sankčné poplatky, upravený zo 180 000 na 265 000 Sk.

Skutočnosť príjmov z vlastnej činnosti bola 345 000 Sk, z čoho 325 000 Sk predstavovali poplatky za knižničné činnosti (regiszračný čitateľský poplatok, sankčné poplatky, poplatky za kopírovacie služby a za medzi-knižničné služby).

Príjmy RO SAV v tis. Sk

Kategória	Posledný upravený rozpočet r. 2003	Plnenie k 31.12.2003
Príjmy celkom:	754	834
z toho:		
rozpočtované príjmy (účet 19)	265	345
z toho:		
– príjmy za nájomné		
mimorozpočtové príjmy (účet 780)	489	489

Z mimorozpočtových zdrojov mala knižnica príjem celkom 489 000 Sk, a tvoril ho grant poskytnutý Nadáciou otvorennej spoločnosti na projekt: Konzervovanie a reštaurovanie zbierky anabaptistických rukopisov zo Sobotišťa – 290 000 Sk, sponzorský dar firmy ISI Thompson vo výške 189 000 Sk na prezentáciu Web of Science a aktivity spojené s 50. výročím ÚK SAV, na ktoré prispelo sumou 20 tis. Sk aj Malé Centrum.

INÉ VÝZNAMNÉ ČINNOSTI

- Práca s knižničným fondom zrušeného Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV: prevzatie a obsahová previerka fondu, vypracovanie ponukových zoznamov, pridelenie a prevod dokumentov iným knižniciam, spracovanie, fyzická likvidácia dokumentov, o ktoré neboli záujem.
- Kabinet rukopisov a starých tlačí: príprava projektu reštaurovania historických glóbusov zachovaných v Lyceálnej knižnici, príprava projektu reštaurovania jazykových hungarík 16. storočia vo fonde Lyceálnej knižnice, príprava projektu digitalizácie „Specimen Hungariae Literatae“.
- Získanie sponzorských darov: ISI Thompson (189 000 Sk) a Malé Centrum (20 000 Sk), Suweco, Cosmtron Systems Slovakia, Slovart, Albertina Icome a i. na podujatia v rámci výročia knižnice.
- Vypracovanie ideového zámeru a dispozičnej štúdie rekonštrukcie a modernizácie priestorov ÚK SAV na Klemensovej ulici.

- Realizácia investičnej akcie Rekonštrukcia priestorov knižničného skladu na Dúbravskej ceste 9 v Bratislave.

PROBLÉMY A PODNETY PRE ČINNOSŤ SAV

Pre ďalší rozvoj ÚK SAV je nutné presadiť investovanie do skultivovania knižničných priestorov pre používateľov, a to predovšetkým na Klemensovej ulici. Nasledujúci rok sa knižnica bude pripravovať na prístupenie k využívaniu spoločného knižničného softvéru VTLS (VIRTUA) v rámci Programu elektronizácie knižníc SR a projektu KIS3G. Zjednotenie technologického prostredia budú môcť za veľmi priateľských finančných podmienok využiť aj knižnice ústavov SAV, čo však znamená vyškoliť sa opäťovne na prácu s novým systémom v novom formáte MARC21.

Základné úlohy:

- zabezpečenie knižničných služieb pre bratislavských používateľov počas rekonštrukcie Univerzitnej knižnice v Bratislave, ktorá spôsobuje zvýšený záujem o ÚK SAV,
- zabezpečenie informačných zdrojov pre celú SAV,
- zabezpečenie rutinnej prevádzky integrovaného knižnično-informačného systému a príprava na prechod do nového systému, analýza dát, školenia,
- obstaranie knižničných regálov do skladu na Dúbravskej ceste, reorganizácia uloženia fondov,
- realizácia projektu spolupráce so Súbornom katalógu knižníc – časťou monografie, retrokonverzia klasických katalógov do elektronickej formy s využitím zamestnancov na dohody o vykonaní práce, ktoré budeme saturovať z grantu NOS,
- realizácia verejného obstarávania na realizačný projekt rekonštrukcie knižničných priestorov na Klemensovej ul., hľadanie možností na financovanie stavebných prác.

Andrea Doktorová

KNIŽNIČNO-INFORMAČNÁ SIEŤ SAV V ROKU 2003

Ročný výkaz o knižnici za rok 2003, ktorý je súčasťou Programu štátnych štatistických zisťovaní a jeho vyplnenie vyplývalo zo zákona č. 540/2001 Z.z., vypĺňali knižnice SAV po prvýkrát. Rozbor činnosti knižníc SAV za rok 2003 preto sleduje jednotlivé údaje podľa modulov výkazu.

Modul 1 – sieť knižníc

V knižnično-informačnej sieti SAV (KIS SAV) pôsobilo vlane okrem Ústrednej knižnice SAV 55 knižníc:

- I. **Vedy o neživej prírode** 15 ústavov – 14 knižníc (spoločná knižnica: Ústav materiálového výskumu a Ústav geotechniky)
- II. **Vedy o živej prírode** 21 ústavov – 20 knižníc
(Neuroimunologický ústav si nezaložil knižnicu a zrušil sa Ústav experimentálnej fytopatológie a entomológic rastlín)
- III. **Vedy o spoločnosti a kultúre** 20 ústavov – 19 knižníc (spoločná knižnica: Ústav slovenskej literatúry a Ústav svetovej literatúry)
- IV. **Špecializované pracoviská** 3 pracoviská – 2 knižnice
(Encyklopédický ústav = príručná knižnica).

55 knižníc v knižnično-informačnej sieti SAV má rôznu veľkosť a líšia sa rozdielnou úrovňou i kvalitou služieb – od tých, čo stagnujú, neposkytujú služby alebo nevedú evidencie až po tie, čo poskytujú rozmanité knižnično-informačné služby.

Výkaz v tomto module o sieti sledoval aj údaj, koľko knižníc v SAV má internet prístupný pre verejnosť. V KIS SAV je to 9 knižníc.

Modul 2 – knižničný fond

Ročný prírastok bol v KIS SAV 7 758 kn. j., čo znamená pokles v porovnaní s predošlým rokom o vyše 2 tisíc kn.j. Prírastok tvorila:

kúpa	2 822 kn. j.
dar	2 275 kn. j.
výmena	2 207 kn. j.
prevod	454 kn. j.

Z údajov vyplýva, že po rokoch sa najviac knižničných jednotiek v KIS SAV získalo kúpou. Žiadnu formou **nedoplňovali** svoje fondy vlni 2 ústavy (Neurobiologický ústav a Ústav pre výskum srdca).

V KIS SAV vykázali knižnice nasledovný **stav fondu**:

I.	248 497
II.	217 479
III.	376 091
IV.	5 070
spolu:	847 237^x

Výkaz nemá kolonku na špeciálne dokumenty (sleduje iba e-dokumenty a audiodokumenty) preto v celkovom porovnaní s rokom pred-oslým je tu pokles stavu fondu v KIS SAV. Na čitateľa pripadá v KIS SAV 248,7 kn. j.

Formy doplňovania fondov

Kúpa: 2 822 kn.j.

Ako forma budovania knižničného fondu dominuje v III. oddelení vied (1 908 kn. j.) a spomedzi ostatných foriem doplňovania je po rokoch v SAV na prvom mieste, hoci po celý rok nekúpilo ani jedinú knihu 6 ústavov:

- II. Neurobiologický ústav, Ústav exp. onkológie,
Ústav molekulárnej fyziológie a genetiky,
Ústav pre výskum srdca, Ústav zoologic,

III. Ústav politických vied.

Najviac knižničných jednotiek kúpou nadobudli tieto ústavy:

I. ÚMMS	159
II. Ústav krajinnej ekológie	48
III. Ústav slov. a svet. literatúry	310

^x Ak prirátame fond ÚK SAV – 516 174, tak knižničný fond v SAV tvorí 1 363 411 kn. j.

Dar : 2 275 kn. j.

Dar sa usilovali získať knižnice v každom oddelení, ale iba v III. oddelení vied túto formu realizovali všetky knižnice. Celkovo 21 knižnic SAV doplnilo svoje fondy formou daru. Najvyšší počet dokumentov formou daru dosiahli tieto knižnice:

I. Astronomický ústav	272
II. Ústav krajinnej ekológie	146
III. Ústav slov. a svet. ekonomiky	310

Výmena : 2 207 kn. j.

Tento spôsob nadobúdania fondov využilo v SAV 23 knižníc. Najakutnejšia výmena bola v III. oddelení. Najviac knižničných jednotiek získaли tieto knižnice:

I. Geologický ústav	226
II. Botanický ústav	330
III. Archeologický ústav	1 184 (pre porovnanie: ÚK SAV 1 248).

Bezodplatný prevod: 454 kn. j.

Toto formou nadobudli knihy knižnice II. a III. oddelenia. Práve tu sme očakávali nárast vzhľadom na fond zrušeného Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie rastlín, ale iba niektoré ústavy nadobudnutý fond stačili spracovať a zaradiť do svojich fondov.

Úbytok: 6 059 kn. j.

Vlni sa vyraďovalo vo všetkých oddeleniach a najviac sa vyraďilo v knižničiach III. oddelenia (4 542) a I. oddelenia (1 137). Vlni sa vyraďilo menej, ako bol ročný prírastok.

Vo voľnom výbere je v KIS SAV 269 394 kn. j., z toho najviac v I. oddelení (122 464 kn. j.).^x

V KIS SAV je automatizované spracovaných 140 057 kn.j., z toho najviac v III. oddelení – 62 087 kn. j.^{xx}

^x Pre porovnanie: ÚK SAV má vo voľnom výbere prístupných 10 278 kn. j., t. j. spolu je v SAV 279 672 kn. j. voľne prístupných používateľom.

^{xx} ÚK SAV má automatizované spracovaných 223 034 kn.j., t. j. spolu v SAV je automatizované spracovaných 363 091 kn. j.

Periodiká

Počet titulov dochádzajúcich periodík do KIS SAV je 2 432 a z toho 1 857 titulov tvoria periodiká zo zahraničia. Výkaz sledoval aj počet dochádzajúcich exemplárov, ktorý je 2 672, t. j. o 240 titulov viac.

Celkove najviac periodík odoberali knižnice ústavov v III. oddelení – 1 075, ale nevieme akou formou ich ústavy získali, lebo výkaz to nesleduje.

Najviac zahraničných periodík získali tiež knižnice III. oddelenia – 758 titulov.^x

Najviac získavaných titulov periodík uviedli knižnice týchto ústavov:

- I. 528 najviac Geologický ústav (220, z toho 199 zahr.)
- II. 824 najviac Ústav anorganickej chémie (108, z toho 107 zahr.)
- III. 1 075 najviac Archeologický ústav (366, z toho 344 zahr.)

V roku 2003 existovali 2 pracoviská (II.), ktoré **neodoberali** ani 1 titul periodika: Ústav genetiky a biotechnológií rastlín a Ústav pre výskum srdca.

Modul 3 – výpožičky a služby

Celkove sa v KIS SAV realizovalo 111 001 výpožičiek, pričom najvyšší počet vykázali knižnice III. oddelenia 76 956. V porovnaní s predošlým rokom ide o mierny nárast.^{xx} Na registrovaného čitateľa pripadá v KIS SAV 32,60 výpožičiek.

Z uvedeného celkového počtu tvorili výpožičky periodík viac ako polovicu – 56 564.

Najviac sa opäť požičiavali periodiká v III. oddelení – 35 746. Prezenčne sa vypožičalo 25 733 dokumentov.

Údaje sú orientačné, pretože nie všetky knižnice evidujú sledované údaje.

Medziknižničné výpožičné služby z iných knižníc (2 580) prevyšujú nad MVS iným knižnicami (1 396). Aj v medzinárodnej medziknižničnej

^x ÚK SAV vlasti odoberala 709 titulov periodík, z toho 260 tvorili zahraničné periodiká. Tieto tituly dochádzali v 710 exemplároch. Spolu v SAV je používateľom k dispozícii 3 142 titulov periodík, čo znamená nárast oproti roku 2002 o 160 titulov.

^{xx} Pre porovnanie: ÚK SAV realizovala 87 912 výpožičiek, t. j. spolu v SAV sa uskutočnilo 198 913, čo znamená nárast o 2 tisíc výpožičiek.

službe prevyšuje služba z iných knižníc (710) nad MMVS iným knižnicam (409). Tieto služby však nevyužíva každý ústav.

Dalej výkaz sledoval spracovanie rešerší. Knižnice KIS SAV spracovali vlasti 1 446 rešerší, z toho automatizované 1 376, čo dokumentuje výrazný presun tejto činnosti z ÚK SAV (vlasti: 27 rešerší) do knižníc, resp. ústavov v súlade s rozširujúcimi sa možnosťami prístupu k zahraničným bázam dát (bibliografickým i plnotextovým).

V tomto module sa zisťoval i počet študovní a čítarní. Celkove je v KIS SAV 42 študovní (najviac je v I. oddelení – 16), v ktorých 534 miest^x. Dva ústavy v Košiciach majú spoločnú študovňu- ÚFHZ a NBÚ. Niektoré knižnice majú časť fondov i v zasadáčkách ústavov, ktoré príležitostne slúžia ako študovne.

Celková plocha knižníc v KIS SAV je 4 590 m² a z toho priestory pre používateľov sú 2 542 m²^{xx}. Najvyššiu plochu knižníc vykázali knižnice III. oddelenia – 1 613 m² a plochu pre používateľov II. oddelenie – 1 416 m². Pri zisťovaní týchto údajov sa ukázalo, že niektoré knižnice vôbec nemajú samostatný priestor pre knižnicu. Knihy sú uložené v pracovniach a chodbách ústavu: Geofyzikálny ústav, Inštitút jazykov, Slavistický kabinet.

Kolonky o priestoroch nevyplnil Ústav ekológie lesa a Ústav polymérov.

Modul 4 – používateelia

V KIS SAV knižnice zaregistrovali vlasti 3 406 používateľov (najviac v III. – 1 384), malí 3218 potencionálnych používateľov a 29 954 návštěvníkov (najviac v III. – 19 177)^{xxx}. Čísla sú však len orientačné, lebo nie všetky ústavy registrujú čitateľov a návštěvníkov. V porovnaní s rokom 2002 v počte používateľov ide o pokles (cca 500), ale pri návštěvníkoch o prudký nárast – vyše 12 tisíc.

^x ÚK SAV má 4 študovne a 68 miest, t. j. spolu je v SAV 46 študovní s 580 miestami.

^{xx} ÚK SAV má celú plochu 3 262 a pre používateľov 820, t. j. spolu majú knižnice v SAV plochu 7 852 m² a 3 392 m² pre používateľov.

^{xxx} ÚK SAV mala 4 162 používateľov a 59 796 návštěvníkov, t. j. spolu v KISSAVSAV bolo zaregistrovaných 7 569 používateľov a navštívilo ju 89 750 návštěvníkov.

Modul 5 – ďalšie činnosti

V KIS SAV zorganizovali knižnice 1 podujatie (informatická výchova), 5 kurzov a 1 titul vydala knižnica Geologického ústavu.

Modul 6 – informačné technológie

V KIS SAV majú knižnice 79 PC, z toho je 10 prístupných pre verejnosť. PC spripojením na internet je 68 a z toho je 9 prístupných pre verejnosť^x. Samostatné www stránky knižnice nemajú, lebo informácie o knižnici sú zväčša v rámci stránok jednotlivých ústavov.

Modul 7 – zamestnanci knižnice

Vlani pracovalo v KIS SAV 69,10 zamestnanov, z toho bolo 66,10 žien. S vysokoškolským vzdelaním pracovalo v sieti 31,30 zamestnancov, z toho 29,30 žien. Najviac zamestnancov mali pracoviská III. – 29,50.

Len na úvazok pracovali knihovníci v 10-tich ústavoch SAV (18,20 %):

- I. 1
- II. 5 (najnižší úvazok 0,10 – Ústav pre výskum srdca, Ústav molekulárnej biológic)
- III. 3
- IV. 1 (najnižší úvazok 0,10 – Výpočtové stredisko).

Viac ako dvoch pracovníkov mali:

- I. Ústav materiálov a mechaniky strojov – 2,30
- III. Ústav krajinej ekológie – 2,50
- IV. Archeologický ústav – 3
Historický ústav – 5,50
Ústav slov. a svet ekonomiky – 3,80
Ústavy slov. a svet. literatúry – 2,50

Pokles v porovnaní s predošlým rokom je 4,30 zamestnanca^{xx}.

^xÚK SAV mala 56 PC, z toho 44 s pripojením na internet a pre používateľov 15 s internetom, t.j. v SAV majú knižnice k dispozícii 135 PC, z toho s internetom 112 a pre požívateľov s internetom 24.

^{xx} V ÚK SAV pracovalo 31,90 pracovníkov, z toho 23,50 žien, spolu s SAV pracuje v knižničiach 101 zamestnancov. Pre porovnanie: vlani spolu 105,30 zamestnancov.

Modul 8 – hospodárenie knižnice

Tento modul vyplnila len časť knižníc (69 %), a to predovšetkým položku náklady na hlavnú činnosť. Podľa získaných údajov tieto náklady v SAV dosiahli 14 320 tisíc SK. Z toho na mzdy 7 570 tisíc Sk a na nákup literatúry 6 750 tisíc Sk.

Dve knižnice uviedli čerpanie kapitálových výdavkov – 103 000 Sk: na automatizáciu knižnice vynaložil Elektrotechnický ústav 61 tisíc Sk a ostatné kapitálové výdavky 42 000 Sk vykázal Ústav dejín umenia. Získané údaje informujú o tom, že najväčšie náklady na hlavnú činnosť mali knižnice III. oddelenia – 6 114 000 Sk. Tieto čísla sú najpresnejšie z celej KIS SAV, lebo mzdy neudali len dve knižnice (JÚLŠ a PÚ) a náklady na nákup literatúry. Žiadne údaje v tomto module neposkytlo 8 ústavov a ďalších 8 ústavov poskytlo údaje iba o nákupe literatúry.

Súhlas s použitím údajov časť knižníc vôbec neoznačila, niektoré súhlásia, ale neposkytli údaje v module 8. Väčšina nesúhlasi s používaním údajov v module 7, 8.

Záver

Nový spôsob vykazovania priniesol pre knižnice SAV rozšírenie sledovania základných ukazovateľov, ako aj nové ukazovatele – moduly o ďalšej činnosti, informačných technológiách a hospodárení knižnice. Napriek tomu, že knižnice mali štruktúru ročného výkazu k dispozícii už koncom roka 2002, vyskytli sa nezrovnalosti, iný výklad pojmov, nedôslednosť a neúplnosť vyplnených koloniek, zväčša ignorovanie kontrolných súčtov. Potvrdila sa známa skutočnosť, že knižnice – napriek upozorneniam – naďalej nesledujú určené štatistické ukazovatele v zmysle komentára kolegyne jedného ústavu: „nic je vôľa na zmene“. Preto získané údaje zostávajú opäť iba orientačné.

Ludmila Čelková

SPOLUPRÁCA ÚK SAV NA BUDOVANÍ SÚBORNÉHO KATALÓGU PERIODÍK

Budovanie a rozvoj súborných katalógov má v knižnično-informačnej praxi už dlhšiu história. V podmienkach Ústrednej knižnice SAV za takýto súborný katalóg môžeme považovať databázu **PERIOD**, ktorá sa budovala od roku 1987 a predstavovala online súborný katalóg periodík získavaných a sprístupňovaných v celej knižnično-informačnej sieti SAV. Budovala sa v informačnom systéme CDS/ISIS a sprístupňovala sa v lokálnej sieti SAV v areáli na Patrónke. Tvorba databázy závisela od úrovne spolupráce s jednotlivými ústavmi SAV, nakoľko sa v nej podchytávali okrem titulov periodík dochádzajúcich do ÚK SAV aj údaje z ústavov SAV. V ostatných rokoch začala táto spolupráca stagnovať a vzhľadom na skutočnosť, že ústavy SAV hlásili nadobudnutie svojich periodík aj do súborného katalógu periodík v Univerzitnej knižnici v Bratislave (UKB), považovali sme za rozumné, ukončiť budovanie na tej databázy **PERIOD** a sústrediť sa od roku 2003 iba na tvorbu **celoslovenského súborného katalógu periodík**.

Na budovanie súborného katalógu periodík (SKP) – predtým databáza CEZL – ktorého garantom a správcom je UKB, sa ÚK SAV podieľa od začiatku jeho už takmer 40 ročnej existencie. Vyhláška č. 110/1965 Zb. MŠK a Štátnej komisie pre rozvoj a koordináciu vedy a techniky o celostátnnej evidencii zahraničnej literatúry (CEZL) ukladala všetkým knižniciam jednotnej sústavy a iným inštitúciám, orgánom a úradom povinnosť, hlásiť každé trvalé nadobudnutie zahraničnej literatúry do centier CEZL. Zber údajov pre tvorbu súborného katalógu zahraničných periodík sa realizoval formou aktualizácie tlačených výstupov z databázy CEZL a to tak, že sa doplnil vždy ďalší rok odberu titulu, kontrolovali a nahlasovali sa opravy v bibliografických záznamoch a dopĺňovali sa nové tituly. Všetky opravy a zmieny sme posielali formou hlásení do centra CEZL v UKB a spracúvali ich pracovníci centra. Súborný katalóg zahraničných periodík mal na začiatku podobu klasického lístkového katalógu. V rokoch 1965 – 1968 sa budovala retrospektívna kartotéka zahraničných periodík v Slovenskej republike a po roku 1968

to bolo budovanie klasického lístkového katalógu západných periodík v Československu. V elektronickej podobe sa tento katalóg buduje od roku 1986. V rokoch 1991 – 1992 sa rozšíril záber periodík aj na tzv. východné periodiká v Československu a od roku 1998 k nim začínajú pribúdať aj slovenské periodiká. V jednotlivých etapách tvorby súborného katalógu periodík prispievala ÚK SAV do tohto katalógu vždy iba aktuálnymi záznamami, teda záznamami o tituloch, ktoré v danom období do knižnice priebežne dochádzali. Do katalógu sa tak nedostali tie tituly, ktoré pri spustení CEZL a neskôr SKP už ÚK SAV neodoberala. K čiastočnej retrospektíve sa síce pristúpilo, ale týkala sa iba titulov, o ktorých záznamy už v SKP boli. Kompletná rekatalogizácia fondu periodík pre potreby SKP, ako aj pre vlastný online katalóg, budovaný v systéme Rapid Library, je z nedostatočných personálnych kapacít nemôžna. V súčasnosti máme v SKP vyše 2070 titulov periodík s lokáciou našej knižnice, z ktorých je asi 400 slovenských. V roku 2003 sa postupne rozvinula kooperatívna katalogizácia v SKP, do ktorej sa v rôznom rozsahu zapojilo 8 knižníc SR. Z nich ako prvá začala aktualizovať vlastné záznamy v databáze SKP priamo cez klienta ALEPH práve ÚK SAV. Zapájanie ďalších knižníc do kooperatívnej katalogizácie na základe inštalácie klienta ALEPH negatívne ovplyvnila skutočnosť, že knižnice SR majú prejsť na iný automatizovaný informačný systém. Inštalácia a zaškolenie na prácu v uvedenom klientovi sa uskutočnili v našich podmienkach pomerne rýchlo a bez väčších problémov ešte koncom roku 2002. Od januára 2003 sme mohli pristúpiť k rutinnému spracúvaniu nášho ročného prírastku pre SKP. V prvej etape sme dávali dôraz najmä na aktualizáciu lokačných údajov a urobili sme aj prvé pokusy pri vytváraní nových záznamov a redakcií bibliografických údajov. Od novembra 2003 – po dohode s centrálou redakciou SKP – pre pracovníkov ÚK SAV uvoľnili aj vstupy do lokačných údajov jednotlivých ústavov SAV. Tak teraz už môžeme aktualizovať v SKP aj záznamy o zahraničných periodikách, ktoré ÚK SAV získava predovšetkým medzinárodnou výmenou a na trvalo ich prideľuje do fondov knižníc vybraných ústavov SAV. Vlastnú akvizíciu pracoviská SAV naďalej sami hlásia priamo centrálnej redakcii SKP v UKB. Ročné hodnotenie samostatnej spolupráce na budovanie SKP zo strany vedenia UKB vyznelo pre ÚK SAV veľmi pozitívne – za zvládnutie kooperatívnej katalogizácie v plnom rozsahu a odbornú pravenosť a vlastnú iniciatívu získala ÚK SAV **diplom najaktívnejšieho**

účastníka kooperatívnej katalogizácie v SKP za rok 2003. Zo štatistických údajov vyplýva, že v roku 2003 ÚK SAV prispela do SKP 32 novými záznamami vrátane vlastných jednotiek s lokačnou značkou našej knižnice. K 1076 záznamom sme aktualizovali iba lokačné údaje, čo predstavuje podiel temer 50 % v rámci spolupracujúcich inštitúcií mimo UKB. V 1049 záznamoch sme realizovali redakciu bibliografických údajov, čo predstavuje podiel vyše 95 % v rámci spolupracujúcich inštitúcií rovnako mimo UKB.

V práci na budovaní SKP sú naďalej medzery v retrospektíve. Nie je v našich silách robiť túto aktualizáciu systematicky. Do SKP priebežne zapisujeme iba tie už nedochádzajúce tituly, na ktoré prídeme pri náhodnom hľadaní v klasickom lístkovom katalógu, keď kontrolujeme aj zápis v SKP. V súčasnosti aj vzhľadom na zatvorenie UKB z dôvodu rozsiahlej rekonštrukcie, pozorujeme značný nárast návštěvníkov našej knižnice, ktorých záujem sa sústredí najmä na staršie ročníky periodík (dovtedy vyhľadávané prevažne vo fondech UKB). Jedine takto zistené tituly z retrospektívy okamžite aktualizujeme v SKP a vo vlastnom online katalógu periodík. Rozsah zostávajúcich prác na doplnení retrospektívy z fondu periodík ÚK SAV do SKP sa momentálne nedá presnejšie určiť. Pokúsili sme sa tak urobiť na vyčlenenej vzorke našich signatúr periodík, no k určitému čiastkovému výsledku sme sa dopracovali iba veľmi ľažko, a to náročnou fyzickou kontrolou repozitívneho katalógu a jeho porovnaním so SKP. Po tejto skúsenosti sme z hľadiska rekatalogizácie dospeли k záveru, že užitočnejšie bude priebežné doplňovanie SKP v rámci vlastných personálnych možností a na základe zistení, ktoré vyplynú z požiadaviek našich čitateľov. Vzhľadom na náročnosť a komplikovanosť zápisu jednotlivých titulov periodík v ich maximálnej kompletnosti z pohľadu historie ich vychádzania, nie je možné tento proces v našich podmienkach urýchliť.

V záverečnom zhrnutí našej ročnej skúsenosti na spoluvytváraní SKP treba podotknúť, že to pre nás bola úplne nová, zaujímavá a užitočná práca predovšetkým z pohľadu našich čitateľov. So systémom ALEPH sme sa naučili pracovať pomerne rýchlo a bez väčších problémov, a to aj napriek tomu, že vlastný online katalóg budujeme v systéme Rapid Library. Rovnako jednoduchý a zrozumiteľný je pre čitateľov aj internétový OPAC SKP, s ktorým pracujeme spolu s našimi čitateľmi dennodenne. Tento zabetanutý informačný systém, v ktorom doteraz

pracujú aj správcovia a garanti Súborného katalógu SR – monografie a periodiká, má v krátkom čase nahradíť nový systém VIRTUA, ako jednotný knižničný systém pre knižnice SR. Ostáva nám už len dúfať, že aj v tomto novom prostredí sa čoskoro rozbehnú naplno všetky práce, vrátane spolupráce na ďalšom spoluvytváraní a zdokonaľovaní súborného katalógu periodík, do ktorého sa dodnes investovalo veľké množstvo individuálnej a kolektívnej práce, tak intelektuálnej ako aj administratívnej. Opodstatnenosť ďalšej existencie súborného katalógu je nespochybniteľná, o čom svedčí záujem zo strany čitateľov pri hľadaní potrebných a hlavne dostupných periodických informačných zdrojov.

Mária Vaľovská

SYSTÉM JASON SKONČIL

Univerzitná knižnica v Bratislave informovala (12. mája t.r.), že Univerzitná knižnica v Bielefelde **vypovedala dohodu o využívaní elektronickej služby Jason**, ktorá sa začala rozvíjať v roku 1997 v rámci projektu KOBIB (Kooperačný systém Bielefeld – Bratislava).

V diskusii skupiny Unicat (február a marec t. r.) sme argumentovali, že používateelia Ústrednej knižnice SAV a ústavov SAV boli so službou Jason spokojní a radi by uvítali, keby sa obnovilo spojenie s konzorcium NRW, ktoré tento systém prevádzkuje. Žiaľ, nestalo sa tak, pretože sa ukázalo, že väčšina knižníck a inštitúcií na Slovensku nevyužívala systém Jason dostatočne. Preto sme začali hľadať iné náhradné zdroje, ktoré by nahradili tento systém a zároveň boli cenovo výhodné. Vybrali sme nasledovné systémy elektronického dodávania dokumentov.

Subito Document Delivery Service ponúka:

- bežnú službu, kde je dodanie dokumentov zaručené do 72 hodín,
- expresnú službu, pri ktorej je dokument dodaný maximálne do 24 hodín.

Články je možné dodať prostredníctvom e-mailu v pdf a tif formáte, alebo vystavením na internete (ftp). Okrem toho možno zaslať objednané kópie poštou, alebo faxom (najmä u dokumentov s väčším počtom strán). Ak nie je možné vyhovieť objednávke, alebo používateľ uviedol nesprávne bibliografické údaje, dostane oznam e-mailom.

Používatelia sú rozdelení do 4 skupín:

1. žiaci, študenti, učni, zamestnanci škôl, organizácií financovaných z verejných prostriedkov, neziskových organizácií a pod.,
2. knižnice komerčných organizácií a firiem a ostatní komerční používatelia,
3. súkromné osoby,
4. dodávanie kópií článkov pre knižnice – Library Service.

Od mája minulého roku sme začali v ÚK SAV využívať Subito v rámci používateľskej skupiny 1 – objednávanie kníh za poplatok 8,- EUR článkov za 4,- EUR a skupiny 4 – Library Service za poplatok 3,- EUR za článok.

Od 1. mája 2004 došlo ku zmene: objednávanie dokumentov je možné v rámci novej používateľskej skupiny, ktorá zahŕňa objednávky z knižníc mimo Nemecka, Rakúska a Švajčiarska. Žiaľ, došlo aj ku zvýšeniu cien, za výpožičku kníhy je poplatok 12,- EUR a za dodanie kópie článku 5,- EUR. Záujemcovia o službu Subito sa najprv musia zaregistrovať, pričom registrácia je bezplatná.

Bližšie informácie nájdete na internetovej stránke <http://www.subitodoc.com>

MedPilot – tento systém dodávania dokumentov vznikol z iniciatívy Nemeckej ústrednej knižnice pre medicínu v Kolíne (DZBM – Deutsche Zentral Bibliothek für Medizin) a Nemeckého inštitútu pre informácie a dokumentáciu v medicíne (DIMDI – Deutsches Institut für Medizinische Information und Dokumentation). Zameriava sa najmä na lekárské, farmaceutické a príbuzné odbory. ÚK SAV ho začala využívať v minulom roku. Naďalej môžu používať túto službu ústavy SAV s medícínskym zameraním, ako aj lekárské knižnice a ďalšie organizácie.

Podobne ako Subito, aj MedPilot rozdeľuje používateľov do skupín. V rámci používateľskej skupiny 1 je možné objednať dokument za poplatok 4,- EUR. Registrácia je bezplatná. Kópie článkov je možné objednať na internetovej stránke <http://www.medpilot.de>.

British Library Document Supply Service – BLDSC (Centrum pre dodávanie dokumentov Britskej knižnice) poskytuje služby nielen britským a zahraničným informačným pracovníkom, ale aj používateľom komerčných a obchodných firiem, ako aj individuálnym vedeckým pracovníkom. Okrem kópií odborných článkov z periodík prijíma požiadavky na výpožičky monografií, zborníky z konferencií, dizertačné práce, notové záznamy atď.

Registrácia v BLDSC je bezplatná, platí sa len za poskytnuté služby. Dokumenty možno vyhľadať a objednávať v online katalógu British Library Public Catalogue na stránke <http://blpc.bl.uk/>. Cena za článok, dodaný štandardným spôsobom, t.j. elektronicky e-mailom, faxom alebo systémom Ariel, je 7,50 GBP pre zahraničných používateľov. Podrobnejší cenník nájdete na internetovej adrese <http://www.bl.uk/services/document/pricesos.html>

Túto službu naša knižnica nevyužíva vzhľadom na vysokú finančnú náročnosť.

Virtuální polytechnická knihovna – VPK – tento systém dodávania dokumentov poskytuje služby používateľom z technicky zameraných odborov. V ňom sú zapojené tieto knižnice: knižnica Českého vysokého učení technického, Vysokej školy chemicko-technologickej v Prahe, Vysokého učení technického v Brne, Technickej univerzity v Liberci, Univerzity Pardubice, Západočeskej univerzity v Plzni, Štátnej technickej knižnici v Prahe, Štátnej vedecká knižnica v Ostrave a Plzni.

Systém dodáva kópie odborných článkov prostredníctvom štandardnej služby elektronickou poštou do 48 – 72 hodín a expresnej služby do 24 hodín (túto službu ale neposkytujú všetky zúčastnené knižnice). Platby za vybavenie objednávky sa strhávajú zo zákazníckeho konta, ktoré musí mať zriadené každý používateľ systému. Za jeho založenie sa platí 20,- Kč. Poplatok za čiernobielu kópiu A4 je poplatok 2,- Kč za stranu. Cenník nájdete na stránke <http://www.vk.cz/ceník.htm>

Na záver by som chcela doplniť, že pracovníci ústavov SAV majú možnosť získať plnotextové články z databáz na internetovej stránke Ústrednej knižnice SAV, ak kliknú na Elektronické informačné zdroje.

NOVÁ DATABÁZA V ÚK SAV

Ústredná knižnica SAV zaradila medzi dostupné elektronické zdroje v roku 2004 niekoľko nových databáz. Každú databázu si mohli používatelia najprv otestovať počas skúšobných prístupov. Ohlasy používateľov na testované databázy sú pre nás dôležitou spätnou väzbou a indikátorom pri kúpe nových databáz pre vedeckú komunitu SAV.

Vzhľadom na „multiodborové“ zameranie ústavov SAV sa snažíme sprístupňovať databázy so širokým odborným záberom, aby ich mohlo využívať čo najviac vedeckých pracovníkov. Patrí k nim aj databáza Blackwell Synergy – vydavateľská databáza **Blackwell Publishing**. Meno vydavateľa je zárukou odbornej kvality časopisov, ktoré vydáva v tlačenej forme už od roku 1922 a sprístupňuje v elektronickom prostredí už niekoľko rokov v celom vedeckom svete.

Odborné zameranie je naozaj široké. Rozdelenie a označenie vedných odborov uvádzam v angličtine (prekladom by vznikli nepresnosti, pretože tieto odbory sa ďalej vnútorne členia):

- Agricultural and Animal Sciences
- Business, Economics, Finance, Accounting, Maths and Stats
- Engineering, Computing and Technology
- Health Sciences
- Humanities
- Law
- Life and Physical Sciences
- Medicine
- Social and Behavioral Sciences
- The Arts

Databáza poskytuje používateľom obvyklé služby v príjemnom používateľskom prostredí. Umožňuje okrem rýchleho vyhľadávania (Quicklink) aj jednoduché (Simple Search) a zložitejšie (Advanced Search) vyhľadávanie podľa kľúčových slov. Pri vyhľadávaní možno využiť aj službu CrossRef (vyhľadávač Google). Ďalej sú k nahliadnutiu jednotlivé čísla časopisov: od obsahu cez abstrakty až po plné texty. Konkrétnie články sú k dispozícii vo formáte PDF alebo HTML, prípadne v oboch

formátoch. Plné texty článkov obsahujú prelinkovanie na citovanú literatúru a ďalšie relevantné odkazy.

Vybrané články z celkového množstva vyhľadaných článkov môže používateľ označiť v okienku „Highlight“ pri jednotlivých článkoch, tieto sa potom zobrazia po kliknutí na ikonku „View all highlighted“, kde okrem stručného bibliografického popisu článku je k dispozícii podrobny abstrakt. Takto zostavený zoznam vybraných bibliografických záznamov článkov s abstraktami tvorí vlastne tematickú abstraktovú rešerš.

„My Synergy“ – pod touto ikonkou sa skrýva možnosť vytvoriť si na pozadí databázy vlastnú „stránku“, na ktorú si používateľ ukladá požiadavky na vyhľadávanie, výsledky vyhľadávania, najviac využívané tituly časopisov a pod. Stačí vyplniť jednoduchý regiszračný formulár, po jeho odoslaní v krátkom čase používateľ dostane prístupové heslo, ktoré len jemu umožní vstup na vytvorenú stránku.

Často vyhľadávanou službou je služba „Alert“ – automatické dodávanie obsahov vybraných časopisov, ktorá používateľa v predstihu upozorňuje na nové čísla. Službu Alert databáza poskytuje na základe jednoduchej registrácie, podobne ako v prípade služby My Synergy .

V čase sprístupnenia Backwell Synergy pre vedeckých pracovníkov SAV databáza ponúkala 671 titulov časopisov. V súčasnosti je to už 729 titulov a ich počet sa neustále zvyšuje. Časopisy sú späťne prístupné od roku 1997, od neskoršieho dátumu v prípade, že začali vychádzať po tomto roku, alebo po tomto roku „prešli“ do vydavateľstva Blackwell Publishing.

Blackwell Synergy patrí medzi kvalitné a vo svete veľmi preferované databázy.

Štatistické údaje za prvé dva mesiace tohto roku ukazujú, že využívanie tejto databázy v SAV sa iba rozbieha, že už prenikla do povedomia našich vedeckých pracovníkov. Databáza je dostupná na základe autorizácie IP adres PC všetkých pracovísk SAV, vrátane študovní ÚK SAV na Klemensovej ulici a na Patrónke. Informácie o prístupných databázach pre všetkých používateľov elektronických zdrojov sa nachádzajú na domovskej stránke ÚK SAV.

Eva Králiková

INTERNETIZÁCIA ŠTUDOVNE RUKOPISOV A STARÝCH TLAČÍ V ÚK SAV

Elektronické informačné zdroje sa postupne stávajú dôležitým informačným prameňom aj pre historické vedecké disciplíny. Diapazon bibliografických a plnotextových databáz, katalógov starých tlačí a rukopisov, prípadne ich digitálnych verzií sa neustále rozširuje. Tieto okolnosti vytvárajú príležitosť a zároveň tlak na informačné pracoviská sprístupniť ich svojim klientom. Pripojenie kabinetu rukopisov a starých tlačí ÚK SAV (Lyceálna knižnica) do internetovej siete SAV v decembri 2002 otvorilo cestu k sprístupneniu externých informačných zdrojov v jej študovni v decembri 2003.

Ponuka lístkového katalógu a relevantných knižne vydaných bibliografických produktov sa takto rozšírila o voľne prístupné externé informačné zdroje, ktorých objem, škála a kvalita neustále vzrástá. Okrem elektronického katalógu starých tlačí ÚK SAV môžu bádatelia v študovni využiť pre vyhľadávanie informácií a dokumentov celú sériu elektronických produktov, najmä online katalógov rukopisov a starých tlačí.

V budúcnosti by sa mali uskutočniť nadväzujúce kroky, ktoré budú smerovať k zvýšeniu bádateľského komfortu a priblížovať víziu hybridnej knižnice: systematické dopĺňanie príručnej knižnice o tematicky relevantné CD ROMy a získanie prístupov do licencovaných elektronických zdrojov zameraných na rukopisy a staré tlače.

Ivana Kollárová

DOCTISSIMI SLOVACIAE IV

Astronómia, mechanika, matematika, medicína, chémia a rastlinná ekológia, literárna história, ekonómia a umenoveda sú vedeckými odboormi, v ktorých pôsobilo deväť významných osobností, deväť „Doctis-

simi Slovaciae“, ktorým bola venovaná tohto roku už v poradí štvrtá výstava *Slovenskí vzdelanci*.

Dejiskom tohtoročnej výstavy bola starobylá dvorana bývalého evanjelického lýcea – Lyceálnej knižnice na Konventnej ul. 15. Slávnostné otvorenie výstavy za účasti predsedu SAV prof. Štefana Lubyho, členov Predsedníctva SAV a iných významných hostí aj rodinných príslušníkov týchto významných osobností sa uskutočnilo 22. marca 2004.

Výstavu zorganizovala už tradične Ústredná knižnica SAV v spolupráci s Predsedníctvom SAV a Univerzitnou knižnicou v Bratislave. Predstavila na nej život a dielo astronóma Antonína Bečvára, strojného inžiniera – mechanika Jána Gondu, matematika Jura Hronca, lekára – srdcového chirurga Karola Šíšku, anorganického chemika Mikuláša Gregora, geobotanika a ekológa Antona Jurku, literárneho vedca, ale aj archeológa a výtvarného umelca Oskára Čepana, ekonóma Štefana Heretika a umenovedca Mariana Várossa.

Pôsobenie týchto významných osobností je buď späť so vznikom a vývojom vedeckých ústavov Slovenskej akadémie vied, s rozvojom slovenského a československého vysokého školstva alebo, a to v neposlednej miere, s rozvojom jednotlivých vedných disciplín, ktoré sa práve ich zásluhou zapísali do histórie nielen našej, ale aj svetovej vedy.

Kto boli naši tohtoroční „vzdelanci“ a prečo výber padol práve na ich mená?

Antonín Bečvář, astronóm, tvorca svetoznámych hviezdnych atlasov, založil a počas 2. svetovej vojny zachránil pred zničením naše najvýznamnejšie observatórium na Skalnatom Plese. Jeho meno nesie mesačný kráter, asteroid i kométa. Jur Hronec, významný matematik, zakladateľ dnešnej Slovenskej technickej univerzity a zároveň jej prvý rektor a zakladajúci člen Slovenskej akadémie vied. Ján Gonda, taktiež zakladajúci člen SAV, rektor SVŠT, 40-ročný šéfredaktor časopisu Strojnictvo, riaditeľ Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV.

Oddelenie vied o živej prírode reprezentovali mená Gregor, Jurko a Šíška. Anorganický chemik Mikuláš Gregor, zakladateľ a dlhoročný vedúci Katedry anorganickej technológie SVŠT bol zároveň spolutvorcom koncepcie Ústavu anorganickej chémie SAV a 10 rokov bol jeho riaditeľom. Nebol len úspešný vedec, ale predovšetkým aj veľmi úspešný pedagóg – vychoval viac ako 500 inžinierov, 20 kandidátov vied, 5 docentov a 3 doktorov vied. Z laickej verejnosti vie len málokto, že pôvod-

ným povolaním botanik Anton Jurko stál pri zdrode slovenskej ekológie. Ako botanik pôsobil časte v Slovenskej akadémii vied a umení, neskôr pôsobil na Prírodovedeckej fakulte a bol aj jej prodekanom. Po návrate na Botanický ústav SAV sa predovšetkým venoval ekologizácii botaniky. Jeho publikácie boli a stále sú podkladom pre ďalšie štúdium takmer všetkých slovenských ekológov. Karol Šiška, ktorý spolu so svojím tímom uskutočnil prvú transplantáciu srdca v Európe, spôsobil, že sa o Československu písalo na celom svete. Jeho aktivita bola mnohostranná – založil Ústav experimentálnej chirurgie SAV a bol jeho dlhoročným riaditeľom, bol predsedom SAV a čo je zvlášť dôležité – založil významnú vedeckú školu v oblasti výskumu činnosti srdca. Vychoval mnohých vynikajúcich vedeckých pracovníkov aj lekárov – kardiochirúgov.

Spoločenských vedcov reprezentovali – Čepan, Heretik a Váross. Doslova nevšednou univerzálnou osobnosťou bol Oskár Čepan. V jednej osobe literárny vedec a literárny historik, zároveň významný archeológ a výtvarný umelec. Vedecké práce Štefana Heretika priniesli ojedinelý inšpiratívny rozbor vývoja hlavných prúdov ekonomickej myslenia od staroveku až do 70. rokov 20. storočia. Osobitný význam mali predovšetkým jeho dejiny ekonomických teórií. Filozof a zároveň umenovedec Marian Váross, zakladateľ a dlhoročný riaditeľ Ústavu dejín umenia SAV je autorom diel zakladajúcich významu pre vývin moderného umenia. Napísal celý rad väčších aj menších monografií venovaných jednotlivým postavám výtvarného umenia.

Jednotlivé osobnosti výstava predstavila v celej šírke a rozmanitosti ľudského života prostredníctvom bohatého fotodokumentačného a archívneho materiálu zo štátnych, ale predovšetkým z rodinných archívov.

Návštevnosť výstavy, ako aj ohlasy na ňu nám dovolia konštatovať, že výstava Doctissimi Slovaciae IV bola úspešnou výstavou a stala sa ďalším ohnivkom v reťazci výstav, predstavujúcich vzácné osobnosti, ktoré nepatria len Slovenskej akadémii vied, ale celému Slovensku.

Marcela Horváthová

PRACOVNÉ STRETNUTIA KIS SAV

V rámci tradičných pracovných stretnutí knihovníkov knižnično-informačnej siete SAV a vedenia Ústrednej knižnice SAV sa uskutočnili v Bratislave opäť aj tohto roku stretnutia podľa oddelení vied v dňoch 20., 21. a 24. mája 2004.

Na programme boli nasledovné bloky informácií:

1. Prehľad výsledkov a závažných skutočností v činnosti **ÚK SAV v roku 2003**,
2. Rozbor výsledkov činnosti **knižnično-informačnej siete SAV v roku 2003** podľa nového modelu štatistického výkazu. Tento ukázal ľažkosti a nezrovnalosti pri vypĺňaní formulára (p. samostatný článok). Zároveň sa venovala pozornosť údajom z doplňujúceho dotazníka: údaje na inováciu adresára KIS SAV, pripomienky a návrhy z knižníc (tie mali iba knižnice I. oddelenia), na ktoré pracovníci knižnice poskytli vysvetlenie.
3. V časti venowanej **legislatívnym otázkam** pracovníci knižnice informovali o Vyhláške MK SR č. 421/2003 Z. z. o odbornej evidencii, revízii, vyuľovaní, súčasnom stave uplatňovania autorského zákona vo vzťahu ku knižniciam a ďalších užitočných pomôckach (p. článok Upozorňujeme...).
4. Blok **odborných informácií** obsahoval otázky z oblasti
  - automatizácie (aktuálny stav EPCA vo vzťahu k výročným správam o činnosti ústavov, systéme ARL, jednotnom automatizovanom systéme pre knižnice SR – VIRTUA a aktualizáciu príručiek ARL na webe),
  - informačných zdrojov (nové prístupy k databázam, príprava plánovaných metodických pomôck, portál InfoLib – p. článok Knižničný portál...),
  - periodík (súborný katalóg periodík, pridelovanie periodík a ich preberanie ústavmi),

- výpožičných služieb (systém JASON – p. samostatný článok, dlhodobé výpožičky vo vzáahu k revíziám fondov).
- Pracovné stretnutie s košickými pracoviskami sa uskutoční samostatne.

L. Č.

UPOZORŇUJEME ...

Na stránke Slovenskej národnej knižnice v Martine www.snk.sk nájdete:

- formulár na **žiadosť o pridelenie čísla ISBN**, ktorý môžete podľa uvedených pokynov poslať elektronickou poštou (ikona: ISBN),
- metodický pokyn k **Vyhľáške MK SR č. 421/2003 Z. z.**, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu v knižničach (ikona: knižničný systém),
- zoznam tlačív ŠEVT pre knižnice (ikona: knižničný systém).

Na stránke Ministerstva kultúry SR www.culture.gov.sk nájdete:

- **Právne predpisy v oblasti knižničného systému** (ikona: knižničný systém – legislatíva),
- **Vyhľášky v oblasti knižničného systému** (ikona: knižničný systém – vyhlášky).

Na stránke Ústrednej knižnice SAV www.uk.sav.sk nájdete okrem iného nový **Adresár knižnično-informačnej siete SAV**, ktorý obsahuje najnovšie zmeny v sieti, vrátane viacerých inovácií tematických profilov knižníc.

L.Č.

KNIŽNIČNÝ PORTÁL INFOLIB

V roku 2003 vznikla na Slovensku jedinečná informačná brána – **knižničný portál InfoLib**. Projekt portálu finančne podporila Nadácia otvorennej spoločnosti NOS-OSF a jeho riešiteľmi boli Centrum VTI SR, Spolok slovenských knihovníkov a Katedra knižničnej informačnej vedy FF UK v Bratislave.

Cieľom projektu bolo vytvoriť a sprístupniť komplexné informácie o knižničiach na internete, vrátane dokumentov a liniek pre pracovníkov knižníc aj používateľov knižničných služieb. Portál jeho tvorcovia vybudovali na báze redakčného systému Romboid, ktorý umožňuje publikovať na webe bez znalosti html a umožňuje tým prístup širokému okruhu prispievateľov.

Portál InfoLib sa skladá z 15 základných tematických skupín, ktoré v rámci svojich podskupín pokrývajú celú problematiku knižničnej teórie a praxe s množstvom informácií, dokumentov, hypertextových liniek a odkazov na súvisiace dokumenty, alebo webové stránky. Každá tematická skupina má svojho garanta, ktorý zodpovedá za obsahovú náplň a spolu s ďalšími spolupracovníkmi sa stará o jej aktualizáciu a doplnovanie informácií. Niektoré rubriky sú vďaka jednoduchému postupu voľne prístupné všetkým prispievateľom, napríklad Adresáre, Podujatia, Aktuality, atď. Každý návštěvník knižničného portálu má možnosť prispieť do tohto obrovského informačného balíka. Používateľské prostredie je veľmi príjemné, lebo tvorcovia portálu poskytli kvalitný komunikačný priestor.

Knižničný portál InfoLib nájdete na tejto URL adrese:
<http://www.infolib.sk>

Logom portálu sa stal vlk. Kliknutím na obrázok sa otvorí stránka, na ktorej si prečítate množstvo dôvodov, pre ktoré si tvorcovia portálu vybrali práve vlka. S prekvapením zistíte, že je nositeľom vlastností potrebných aj pre prežitie knižníc.

Eva Králiková

RUSIKÁ VO FONDE ÚK SAV

Hneď po vzniku knižnice, pôvodne časte Knižnice SAVU, začala táto nadobúdať zahraničnú literatúru, medzi ktorou si našli svoje miesto aj rusiká. Dokumentuje to analýza prvých prírastkových zoznamov knižnice.

Rusiká som vyhľadávala podľa spôsobu nadobúdania fondu – kúpa, výmena, dar a zistila som nasledovné:

Knižnica získala **kúpou** prvú ruskú knižku v roku 1943, ktorá vyšla v nemčine v roku 1928 vo vydavateľstve Verlag f. Literatur u. Politik (Viedeň – Berlín): *L.N. Tolstoi im Spiegel des Marxismus*. O rok neskôr to bola opäť kniha v nemčine od N. Steinberga *Die Agrarpolitik des Nazionalssocialismus*, ktorá vyšla v Moskve v roku 1935 vo vydavateľstve Verlagsgenossenschaft ausländischer Arbeiter in des Us SSSR (Moskva – Leningrad). Prvou knihou v ruštine bol titul *Pisarev i literaturnoobščestvennoje dviženije šestidesiatich godov* od L. A. Plotkina, ktorá vyšla v Moskve roku 1945 vo vydavateľstve Izdateľstvo Akademii nauk SSSR.

Formou **výmeny** nadobudla knižnica v roku 1944 Gogolov *Mirgorod*, v preklade Z. Jesenskej, ktorý vydal Tranoscius (Liptovský Mikuláš). V azbuke získala knižnica v roku 1946 *Materialy dla istorii Zakarpatskoj Rusi*, ktoré vydala Královská česká spoločnosť nauk v Prahe a v roku 1947 *Doklady Akademii nauk SSSR. Novaja serija*, ktoré vyšli v roku 1946 v Izdateľstve Akademii nauk SSSR (Moskva – Leningrad).

Ďalším spôsobom nadobúdania knižničného fondu je **dar**. Týmto spôsobom knižnica v roku 1946 dostala od doc. M. Bakoša *Vojenno-istoričeskij žurnal* – časopis generálneho štábu Červenej armády, ktorý vyšiel v Moskve (1941). V tom istom roku obohatila knižnica svoj fond o *Izvestija Akademii nauk SSSR. Serija istorii i filosofii*, ktoré vy dalo moskovské Izdateľstvo Akademii nauk SSSR v roku 1946. Prvým knižným darom bol v roku 1949 titul *Rukovodstvo po parazitologii s učeniem o perenosčikach transmissivnych boleznej* opäť z akademického vydavateľstva z roku 1948.

Od týchto prvých titulov ruská literatúra do knižnice postupne pribúdala. Zvlášť treba spomenúť silný príliv literatúry (neraz aj neprofilovej) v rámci kultúrnych dohôd aj zo zväzových republík. Išlo nielen o pôvodnú

literatúru – knihy i periodiká – v ruštine i jazykoch národov ZSSR, ale aj prekladovú cudzojazyčnú odbornú, ktorá desaťročia suplovala nedostatok vedeckej a odbornej literatúry najmä z anglických, amerických a nemeckých vydavateľstiev.

Samozrejme, knižničný fond sa priebežne dopĺňal **nákupom** literatúry v špecializovanom kníhupectve Sovietska kniha – profilovú literatúru a spomínanú prekladovú literatúru z devízovej oblasti.

To bol pohľad späť a aká je situácia v súčasnosti? Literatúru v ruštine nenakupujeme, získavame iba ojediné preklady z ruskej literatúry (beletria a jazykové učebnice) ako povinný výtlačok. Aktívne funguje len **medzinárodná výmena publikácií** (výber literatúry z ponukových zoznamov), čo dokumentujú štatistické údaje za uplynulé desaťročie. Na ilustráciu možno uviesť údaje za ostatný rok, z ktorých vyplýva, že Ústredná knižnica SAV spolupracuje so siedmimi výmennými partnermi – knižnicami. Od nich sme získali 400 titulov monografií a od šiestich partnerov dostávame výmenou 84 titulov periodík. Treba poznamenať, že je to najvyšší počet titulov, ktoré získavame od výmenných partnerov zo zahraničia. Nie všetky tituly ostávajú priamo vo fonde ÚK SAV, ale úzko špecializované tituly prideľujeme do knižníc ústavov SAV.

Ústredná knižnica SAV od svojho vzniku venuje pozornosť získavaniu zahraničnej literatúry, t.j. aj ruskej, ktorá tvorí dnes už bohatú zbierku. Je dostupná v online katalógoch i klasických katalógoch, čitatelia sa s ňou pravidelne stretnávajú na výstavách knižných noviniek.

L. Čelková

(Výťah z rozhovoru pre zahraničné vysielanie Slovenského rozhlasu – jeseň 2003)

Názov: **INFORMAČNÝ BULLETIN ÚK SAV č. 1 / 2004**

Výkonný redaktor: PhDr. Ludmila Čelková

Zodpovedný redaktor: Mgr. Andrea Doktorová

Vydavateľ: ÚK SAV, Klemensova 19, 814 67 Bratislava

Tlač: VEDA, vydavateľstvo SAV